Nacionalinės teisės aktai

Lenkija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Lenkijos teisinę sistemą.

Lenkija yra demokratiškai valdoma respublika. Teisėkūros įgaliojimai suteikti parlamentui, kurį sudaro Žemieji rūmai (**Seimas)** ir Aukštieji rūmai (**Senatas**). Vykdomosios valdžios įgaliojimai suteikti **Lenkijos Respublikos prezidentui (*Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*)** ir **Ministrų tarybai (*Rada Ministrów*).** Teisminę valdžią įgyvendina teismai ir specialiosios jurisdikcijos teismai.

Lenkijos teisinė sistema remiasi kontinentine teisės sistema (**civilinės teisės tradicija).** Lenkijos bendrosios kompetencijos teismai – tai **apeliaciniai teismai (*sądy apelacyjne*), apygardų (*okręg*) teismai (*sądy okręgowe*)** ir **apylinkių (*rejon*) teismai (*sady rejonowe*)**. Jie kompetentingi nagrinėti baudžiamąsias bylas, civilines bylas, šeimos teisės ir globos bylas, taip pat darbo teisės ir socialinio draudimo bylas.

Administracinių teismų įgaliojimus vykdo Aukštasis administracinis teismas (*Naczelny Sąd Administracyjny*). Jis įgyvendina viešojo administravimo institucijų teisminę kontrolę.

Aukščiausiasis Teismas (*Sąd Najwyższy*) yra aukščiausioji centrinė Lenkijos Respublikos teismo institucija, taigi ir aukščiausio lygmens apeliacinis teismas. Pagrindiniai Aukščiausiojo Teismo uždaviniai yra vykdyti teisingumą Lenkijoje (kartu su bendraisiais, administraciniais ir karo teismais), nagrinėti kasacinius skundus nepaprastosios apeliacijos atveju ir priimti sprendimus dėl teisės aiškinimo.

Konstitucinis Teismas (*Trybunał Konstytucyjny*) yra teismų sistemos institucija. Ji kompetentinga priimti sprendimus:

dėl paskelbtų įstatymų atitikties Konstitucijai;

dėl ginčų, kylančių tarp centrinės administracijos organų, kompetencijos klausimais;

dėl politinių partijų tikslų ir veiklos atitikties Konstitucijai;

dėl piliečių pateiktų konstitucinių skundų.

Įstatymo dėl Konstitucinio Teismo, taip pat kitų susijusių įstatymų vertimus į anglų kalbą galima rasti Lenkijos Konstitucinio Teismo interneto svetainėje.

Teisės šaltiniai

Lenkijos teisės šaltiniai yra Konstitucija, įstatymai, ratifikuotos tarptautinės sutartys ir nutarimai. Konstitucija laikoma svarbiausiu Lenkijos teisės šaltiniu. Joje pateikiama informacija apie Lenkijos teisės sistemą, institucinę sandarą, teismų sistemą ir vietos valdžios institucijas. Joje numatytos politinės laisvės ir teisės. Dabar galiojanti Konstitucija buvo patvirtinta 1997 m. Lenkijos Konstitucija lenkų, anglų, vokiečių, prancūzų ir rusų kalbomis paskelbta Lenkijos parlamento žemųjų rūmų (Seimo) interneto svetainėje.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Įstatymai (*ustawy*) yra visuotinai privalomi teisės aktai svarbiais klausimais. Įstatymo objektu gali būti bet koks klausimas. Tam tikrais atvejais Konstitucijoje nustatoma pareiga įstatymu reglamentuoti tam tikrą klausimą, pavyzdžiui, biudžeto ar piliečių teisinio statuso klausimus.

Vadovaujantis Lenkijos Konstitucija, prieš ratifikuojant tam tikrus **tarptautinius susitarimus (*umowy międzynarodowe*)**, juos reikia patvirtinti įstatymu, kurį turi priimti parlamentas ir pasirašyti Prezidentas. Tai susitarimai dėl aljansų, politinio ar karinio pobūdžio sutartys, susitarimai dėl pilietinių laisvių, teisių ir pareigų, narystės tarptautinėse organizacijose, taip pat susitarimai kitais Konstitucijos reglamentuojamais klausimais.

Nutarimus (*rozporządzenia*) priima valdžios institucijos, nurodytos Konstitucijoje ir įgaliotos įstatymų.

Ministrų taryba įgaliota priimti vidinio pobūdžio **potvarkius (*uchwały*)**, kurių privalo laikytis tik tie struktūriniai padaliniai, kurie yra pavaldūs potvarkį priėmusiai institucijai; tokie potvarkiai negali būti pagrindas priimant sprendimus, turinčius poveikį piliečiams, juridiniams asmenims ir kitiems subjektams.

Savivaldybių institucijos ir vyriausybės vietos administracinės valdžios organai, remdamiesi įstatymų suteiktais įgaliojimais, gali priimti **vietos teisės aktus (*akty prawa miejscowego*)**, galiojančius jų administruojamose vietovėse.

Teisės normų hierarchija

Konstitucija yra pagrindinis teisės šaltinis Lenkijoje. Kitos teisės normos Lenkijos Konstitucijos hierarchijoje yra šios: ratifikuotos tarptautinės sutartys, Europos Sąjungos reglamentai, direktyvos ir sprendimai, įstatymai, įsakymai ir vietos valdžios institucijų priimti teisės aktai.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Įgaliojimus teisėkūros srityje įgyvendina abeji **Lenkijos parlamento** rūmai – Seimas ir Senatas. Jų nariai renkami **ketverių metų kadencijai.** Teisę teikti teisės aktų projektus turi deputatai, Senatas, Lenkijos Respublikos prezidentas ir Ministrų taryba. Šią teisę taip pat turi piliečių grupės, sudarytos iš **bent 100 000 piliečių**, turinčių balso teisę Seimo rinkimuose.

Seime projektas svarstomas tris kartus. Kai projektą pavirtina Seimas ir Senatas, jis perduodamas Prezidentui pasirašyti. Prieš pasirašydamas įstatymo projektą, Prezidentas gali kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar priimtas projektas neprieštarauja Konstitucijai.

Ministrų taryba užtikrina **įstatymų** įgyvendinimą, leidžia **nutarimus**, sudaro **tarptautines sutartis, kurias būtina ratifikuoti,** taip pat tvirtina arba nutraukia **kitas tarptautines sutartis**.

Sprendimų priėmimo procesas

Iniciatyva

Teisės aktų projektus gali teikti deputatai, Senatas, Respublikos prezidentas, Ministrų taryba, taip pat ne mažiau kaip 100 000 piliečių, turinčių balso teisę Seimo rinkimuose, grupė.

Dažniausiai projektus pateikia Ministrų taryba arba deputatai.

Projektas kartu su jo pagrindimu turi būti pateiktas **Seimo maršalkai (pirmininkui) (*Marszałek Sejmu*)**, kuris jį perduoda Respublikos prezidentui, Senatui ir Ministrų tarybos pirmininkui (ministrui pirmininkui).

Svarstymas

Seime projektas svarstomas tris kartus. Projektus taip pat nagrinėja nurodytos Seimo ir Senato komisijos.

Priėmimas

Per 30 dienų nuo projekto pateikimo Senatas privalo priimti jį be pakeitimų, priimti pakeitimus arba nuspręsti jį visai atmesti. **Seimas** gali atmesti Senato padarytus pakeitimus tik absoliučia balsų dauguma, jei dalyvauja bent pusė deputatų, skaičiuojant nuo įstatymo nustatyto deputatų skaičiaus.

Paskelbimas

Užbaigus procedūrą Seime ir Senate, Seimo maršalka privalo pateikti priimtą įstatymą prezidentui pasirašyti. Respublikos prezidentas privalo pasirašyti įstatymą per 21 dieną nuo jo pateikimo ir privalo nurodyti jį paskelbti Lenkijos Respublikos oficialiajame leidinyje (*Dziennik Ustaw*). Įstatymas įsigalioja po 14 dienų. Tačiau **įsigaliojimo** data taip pat gali būti nustatyta ir pačiame projekte. Pagal Lenkijos teisės sistemą įstatymą negaliojančiu galima paskelbti tik kitu įstatymu. Įstatymo galiojimo pabaigos data taip pat privalo būti nurodyta pačiame įstatyme.

Teisinių duomenų bazės

Teisės aktus, priimtus nuo 1918 m., galima rasti Lenkijos teisės duomenų bazės (Seimo) interneto svetainėje, kurioje pateikiamas ir šių aktų sąrašas Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Paskutinis naujinimas: 01/02/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.